

RAD VOJVOTANSKIH MUZEJA,

20, Novi-Sad, 1971, 431 p.

Continuînd tradiția celorlalte nouăsprezece numere, Muzeul Voivodinei din Novi-Sad, pune la îndemîna specialiștilor din Jugoslavia și din străinătate, un volum masiv cu un sumar bine compartimentat cuprinzînd articole și comunicări, rapoarte de săpături arheologice, materiale arheologice și istorice, activitatea și viața științifică a Muzeului Voivodinei, bibliografie, cărțile și publicațiile primite în schimb de peste hotare, necroloage ale unor cercetători, lista lucrărilor bibliografice a numerelor 11—20 și o listă a colaboratorilor muzeului.

După o prezentare a activității muzeului din Novi-Sad între 1952—1972 și o bio-bibliografie a lui *Raica Nicolici* la 60 de ani, urmează studii de preistorie (N. Majnarić — Pandžić, *Zur Typologie und Verbreitung der Flügelnadeln*; R. Rašajski, *Hortfunde der Vršacer Berggebiets I*) istorie și etnografie locală (semnate de C. Milutinovici, M. Milošev, I. Póth) urmează rapoarte privind săpăturile arheologice de la Gomolova și din alte puncte arheologice din nord-estul Serbiei.

Pentru cititorul român în genere, dar mai ales pentru specialistul în istorie veche, săpăturile de la Gomolova, stațiune arheologică situată pe malul stîng al Savei, la est de Sirmium, sînt deosebit de importante, atît pentru valoarea și întinderea cercetărilor, cît și pentru legăturile existente între materialele descoperite în această stațiune și cele din țara noastră.

Fără a avea pretenția unei analize, care ar necesita singură un spațiu întins, ne permitem să zăbovim asupra acestor rapoarte de săpături arheologice.

Primul dintre ele semnat de Borislav Iovanovici este dedicat stratigrafiei din stațiune (v. *Stratigraphy of Gomolava in excavation 1967—1971*, pp. 95—103) care se prezintă rezumativ astfel (p. 102):

Gomolava I

- a) orizontul grupului Vinča
- b) orizontul grupului Vinča

Gomolava II

- a) orizont cu ceramică Lengyel
- b) orizont cu ceramică proto-Tiszapolgâr și Tiszapolgâr

Gomolava III

- a) orizont cu elemente ale grupului Baden
- b) orizont corespunzător grupului Kostolac
- c) orizont cu ceramică Vucădol

Gomolava IV

- a) orizontul grupului Omoljica — Vatina
- b) orizontul corespunzător grupului Belegiš I
- c) orizontul grupului Belegiš II

Gomolava V

- a) orizontul grupului Bosut (din complexul Basarabi)

Gomolava VI

- a) primul orizont al aşezării La Tène
- b) al doilea orizont al aşezării La Tène
- c) orizontul La Tène şi orizontul epocii romane timpurii

Gomolava VII

Orizontul roman provincial

Gomolava VIII

Orizontul feudal şi al necropolei

Următorul raport al lui O. Brukner este dedicat nivelului roman (*The roman horizon at Gomolava*) în care observă melamorfozarea ceramicii locale din aşezare sub influenţa noilor produse standardizate ale Imperiului roman („All classical forms in *terra sigillata* and in imitation *terra sigillata* and *terra nigra* are present. The Thinwalled bowls and beakers with applied and barboatine decoration are north Italian imports from the early Empire period. The painted vessels produced under late La Tène influence show romanized forms and are richly decorated” p. 120).

Precizări, credem noi mai detaliate asupra acestui proces etno-cultural, face B. Iovanović în al treilea raport Gomolava, intitulat *The settlement of Scordisci on Gomolava — excavation from 1967—*

1971: „It is normal to expect in this phase that is in 1 st. C. AD, the continious production of pottery types from the horizon VI b, and remarkable changes in this sense occured towards the end of this first stage in Romanisation of settlement of Scordisci on Gomolava" (p. 145). Nu ni se pare satisfăcătoare explicația prezenței ceramicii, a ceștii dacice în așezare (v. pl. I/8; pl. II/4; pl. III/2; pl. V/1, 2, 3, 7); „Hand — made Dacian poltery is merkedly represented on the territory of Scordisci" (p. 145). S-ar putea ca de fapt ceramica dacică (și nu numai cea lucartă cu mîna!) să aparțină dacilor din așezare și astfel așezarea, chiar dacă va deveni scordiscă, ea a fost locuită și de populație dacică și astfel în procesul de metamorfozare etno-culturală din provincie va intra această populație existentă în întregime, chiar dacă există nuanțe ale intensității acestui proces, atît cît s-a desfășurat istoric, real.

Spre o asemenea înțelegere ar putea conduce și observațiile făcute de Peter Popović în raportul privind descoperirile monetare de la Gomolava (*Discoveries of Money in the La Tène settlement of Gomolava in 1970*), unde sînt puse în valoare tocmai legăturile, poate chiar apartenența comercială a acestei regiuni, la piața Daciei: „Here we specifically have in mind the moulds used for coining Republican denarii; these moulds, found in Tilisca, made it possible ta coin money identical to the originals. From this we can easily conclude that a great number of Republican coins from Rumania are in fact pure Dacian production" (p. 160).

Urmează două rapoarte ale lui Nagy Sándor privind descoperirile de la *Novog Racovța* și necropole de la Vărbas, unde se dă și o hartă cu descoperirile din Bačka în sec. VII—VIII e.n. oferind astfel prin materialul arheologic (în special podoabe importate sau de factură bizantină) analogii în datarea descoperirilor arheologice din Banat, Crișana, Transilvania din sec. VII—IX (v. *Das Frühmittelalterliche Gräberfeld auf dem Gelände der Ziegelei „Polet“ bei Vrbas* pp. 187—268).

Prezentări de materiale arheologice diverse sau de istorie locală semnează P. Medović. C. Baračiki, S. Pečinačiki, M. Raikov, M. Milosavljeviči, D. Drlača, M. Leseck, J. Popov, R. Nikolić, L. Bujaklija.

Volumul științific al Muzeului Voivodinei din Novi-Sad R. S. F. Jugoslavia, avînd un bogat conținut și o prezentare adecvată a materialelor arheologice și de istorie locală, interesează cu precădere și pe specialiștii și cititorii din țara noastră. În cele de mai sus am încercat doar să atragem atenția asupra unora din aceste probleme arheologico-istorice de interes comun.